



اخلاق و احکام کسب و کار

مؤلفان:

دکتر عبدالله نعیمی

استادیار، گروه بازرگانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب

حجت الاسلام والمسلمین دکتر سعید فراهانی فرد

دانشیار گروه اقتصاد دانشگاه قم

دکتر محمد صادق علیپور

استادیار پژوهشکده آمار، گروه اقتصاد

سرشناسه	: نعامی، عبدالله - ۱۳۴۰
عنوان و پدیدآور	: اخلاق واحکام کسب و کار / مولفان: دکتر عبدالله نعامی، حجت الاسلام والمسلمین دکتر سعیدفراهانی فرد و دکتر محمد صادق علیپور.
مشخصات نشر	: تهران: نور علم.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۲ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۶۹-۲۲۸-۴
وضعیت فهرست نویسی	: براساس اطلاعات فیبا (فهرست نویسی پیش از انتشار).
موضوع	: اخلاق کسب و کار - جنبه های مذهبی - اسلام.
موضوع	: کسب و کار - فقه.
موضوع	: احکام کسب و کار.
شناسه افزوده	: نعامی، عبدالله، ۱۳۴۰، مولف.
	: فراهانی فرد، سعید، ۱۳۳۷، مولف.
	: علیپور، محمد صادق، ۱۳۴۱، مولف.
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۶ ق ۷ ن / ۲۵۴/۶۴ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۶۵

نشر نور علم: تهران - خیابان - خ ۱۲ فروردین - نبش نظری - پ ۹۸ - - تلفن: ۶۶۴۰۵۸۹۴ و ۶۶۴۰۵۸۸۰
 ۹۱۲۳۳۳۴۲۲۹@nooreelm.com - فروشگاه در تهران: دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران

عنوان: اخلاق واحکام کسب و کار

مولفان:

دکتر عبدالله نعامی، حجت الاسلام والمسلمین دکتر سعیدفراهانی فرد و دکتر محمد صادق علیپور.

ویراستار علمی: دکتر محمد هادی عسگری و حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسن شیخ محمودی

ناشر: نور علم

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۶۹-۲۲۸-۴

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۶.

چاپ و صحافی: الغدير

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

فروشگاه در تهران: دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران پایگاه اینترنتی: www.nooreelm.com

موبایل کار: در صورت عدم دسترسی به کتابهای این انتشارات، از طریق تماس با شماره زیر
 ۰۹۱۲۳۳۳۴۲۲۹ کتابها با پست به تمام نقاط ایران ارسال می شود.

صفحه	عنوان
۷	پیشگفتار
۱۱	فصل اول: مفاهیم و کلیات
۱۲	۱-۱- اهمیت اخلاق در اسلام
۱۳	۱-۲- جایگاه اخلاق در اسلام
۲۰	۱-۳- اسلام و نظام اخلاقی
۲۲	۱-۴- ویژگی اخلاق اسلامی
۲۳	۱-۴-۱- اسلام و شمولیت نظام اخلاقی
۲۴	۱-۴-۲- قابلیت تطبیق ارزش‌های دینی و مکانی مختلف
۲۵	۱-۴-۳- همگانی بودن ارزش اخلاقی برای همه انسانها
۲۶	۱-۵- تعاریف و مفاهیم کلی کسب و کار
۲۸	۱-۶- مفاهیم کسب و کار از دیدگاه اسلام
۳۰	۱-۷- جایگاه و اهمیت کار از منظر اسلامی
۳۳	فصل دوم: اخلاق در حرفه و عمل
۳۴	۲-۱- اخلاق از بعد ارزشی (بایدها و نبایدها)
۳۵	۲-۲- تاریخچه نظریه های اخلاقی در غرب
۳۶	۲-۳- اخلاق حرفه ای
۳۷	۲-۴- چه نیازی به اخلاق حرفه ای احساس می شود؟
۳۷	۲-۴-۱- اخلاق حرفه ای و اعتماد آفرینی
۳۸	۲-۴-۲- اخلاق حرفه ای و بهره وری
۳۸	۲-۴-۳- پیشرفت فناوری
۳۹	۲-۴-۴- بهره وری
۴۱	۲-۵- مسئولیت پذیری اخلاقی در یک سازمان
۴۱	۲-۶- تعارض و دوراهی اخلاقی
۴۲	۲-۷- اخلاق حرفه ای در سطح فردی و شغلی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۴۵	فصل سوم: مبانی بینشی و فقهی کسب و کار
۴۶	۳-۱- مبانی بینشی
۴۶	۳-۱-۱- خدا باوری و اعتقاد به معاد
۴۸	۳-۱-۲- اصل خدا مالکی
۴۸	۳-۱-۳- امانتداری و خلیفه خداوند
۵۰	۳-۱-۴- بطنه تقوی و برکت
۵۲	۳-۱-۵- تفکیک دنیا و آخرت
۵۴	۳-۱-۶- عقل و وجدانی بودن نظام اخلاقی اسلام
۵۵	۳-۱-۷- محور بودن تقوی در تعلیم اخلاقی در اسلام (پیروی و لزوم مراجعه به فقهاء)
۵۷	۳-۲- اصول فقهی (تألیفات)
۵۷	۳-۲-۱- قاعده لاضرر
۵۸	۳-۲-۲- قاعده اتلاف
۵۸	۳-۲-۳- قاعده منع از اسراف و تبذیر
۵۹	۳-۲-۴- ممنوعیت ربا
۶۱	۳-۲-۵- اصل حاکمیت دولت
۶۵	فصل چهارم: مبانی ارزشی کسب و کار
۶۷	۴-۱- مبانی اخلاقی مرتبط با بازار
۶۹	۴-۱-۱- همیاری و رقابت سالم
۷۰	۴-۱-۲- جلوگیری از تعدد واسطه
۷۱	۴-۱-۳- برخورداری از اطلاعات کامل
۷۳	۴-۱-۴- ممنوعیت احتکار
۷۶	۴-۱-۵- برخورد با انحصار
۷۸	۴-۱-۶- امکان مشارکت کارگر در تولید
۷۸	۴-۱-۷- واجب کردن برخی فعالیت‌ها
۷۹	۴-۱-۸- انصاف

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۸۰	۹-۱-۴- اصل سود منصفانه گرفتن
۸۰	۱۰-۱-۴- احترام به قراردادها
۸۱	۱۱-۱-۴- اصل معلوم نمودن دستمزد کارکنان قبل از به کارگماری آنان
۸۲	۱۲-۱-۴- رفق و مدارا
۸۲	۱۳-۱-۴- احسان
۸۳	۱۴-۱-۴- صداقت
۸۳	۱۵-۱-۴- وفای به عهد
۸۳	۱۶-۱-۴- امانتداری
۸۳	۱۷-۱-۴- حسن خلق
۸۴	۱۸-۱-۴- اصل عدم دخالت در امور دیگران
۸۴	۲-۴- مبانی اخلاقی مرتبط با تولید کننده
۸۴	۱-۲-۴- جهت دادن انگیزه تولید کننده
۸۷	۲-۲-۴- پرداخت دستمزد عادلانه
۸۸	۳-۲-۴- اصل توجه به پرداخت عادلانه و منصفانه حقوق کارکنان
۸۹	۴-۲-۴- اصل پرداخت بدون تأخیر حقوق کارکنان
۸۹	۵-۲-۴- اصل رفع نیازها و خواسته های کارکنان
۹۰	۶-۲-۴- تأمین اجتماعی و بیمه برای کارگر
۹۱	۷-۲-۴- تحمیل نکردن کارهای سنگین
۹۲	۸-۲-۴- امین بودن نیروی کار
۹۲	۹-۲-۴- اصل نهی از سوگند خوردن در کسب و کار
۹۳	۱۰-۲-۴- اصل مطلوب بودن پس گرفتن کالا
۹۳	۱۱-۲-۴- نکوهش تزئین و تبلیغ محصول
۹۴	۱۲-۲-۴- غش در معامله
۹۵	فصل پنجم: احکام کسب و کار در اسلام
۹۸	۱-۵- احکام تجارت از نگاه روایات

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹۹	۱-۱-۵- محور اول: ولایت
۹۹	۲-۱-۵- محور دوم: تجارت
۱۰۰	۳-۱-۵- محور سوم: اجاره
۱۰۰	۴-۱-۵- محور چهارم: صنعت و حرفه
۱۰۲	۲-۵- کاسب حرام در فقه
۱۰۲	۱-۲-۵- املاک اشیای نجس
۱۰۲	۱-۲-۵- معاملات نجس
۱۰۲	۱-۲-۵- شراب (خمر)
۱۰۳	۱-۲-۵- خوک
۱۰۳	۲-۱-۲-۵- معامله شیء مسجی
۱۰۴	۲-۲-۵- معامله شئی که در راه حرام صرف می شود
۱۰۴	۱-۲-۲-۵- اشیایی که منافع متعارف آن ها حرام است
۱۰۴	۱-۲-۲-۵- بت و صلیب
۱۰۵	۲-۲-۲-۵- آلات قمار
۱۰۶	۲-۲-۲-۵- اوراق جعلی
	۴-۲-۲-۵- اشیایی که دارای منافع حلال و حرام بوده و قصد بائ و مشتری یا یکی از آن دو، استفاده در حرام است:
۱۰۶	۳-۲-۵- معامله اشیایی که منفعت حلال قابل توجه ندارند
۱۰۸	۴-۲-۵- معامله با عمل حرام
۱۰۸	۱-۴-۲-۵- تدلیس در معاملات
۱۰۹	۲-۴-۲-۵- تزئین حرام
۱۰۹	۳-۴-۲-۵- تشبه مرد به زن و برعکس
۱۱۰	۴-۴-۲-۵- کم فروشی (تطفیف)
۱۱۰	۵-۴-۲-۵- تنجیم
۱۱۲	۶-۴-۲-۵- کهنات

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱۳	۵-۲-۴-۷- سحر
۱۱۴	۵-۲-۴-۸- شعبده
۱۱۵	۵-۲-۴-۹- کسب درآمد با چیزی که گمراه کننده است
۱۱۵	۵-۲-۴-۱۰- رشوه
۱۱۷	۵-۲-۴-۱۱- فرق بین رشوه و هدیه
۱۱۷	۵-۲-۴-۱۲- دروغ
۱۱۹	۵-۲-۴-۱۳- نقاب
۱۱۹	۵-۲-۴-۱۴- قمار
۱۲۲	۵-۲-۴-۱۵- غش
۱۲۴	۵-۲-۴-۱۵-۱- انواع غش در معامله
۱۲۴	۵-۲-۴-۱۶- نجش
۱۲۵	۵-۳- احکام خرید و فروش
۱۲۶	۵-۴- شرائط فروشنده و خریدار
۱۲۶	۵-۵- شرائط جنس و عوض آن
۱۲۷	۵-۶- صیغه خرید و فروش
۱۲۷	۵-۷- مواردی که انسان می تواند معامله را بهم بزند
۱۲۹	فصل ششم: اخلاق کلان نگر و تاثیر آن بر رشد اقتصادی
۱۳۴	۶-۱- اخلاق کلان نگر در تولید ملی
۱۳۵	۶-۲- اخلاق کلان نگر در مصرف - پس انداز
۱۳۶	۶-۳- اخلاق کلان نگر در رفتار موسسات مالی - اعتباری (پس انداز - سرمایه گذاری)
۱۳۸	۶-۴- اخلاق کلان نگر در تجارت خارجی
۱۴۱	۶-۵- اخلاق در سیاست گذاری کلان
۱۴۵	۶-۶- نگاه اخلاقی کلان و یک تجربه
۱۴۷	فصل هفتم: ترویج و اجرای برنامه های اخلاقی
۱۴۸	۷-۱- اجرای برنامه مدیریت اخلاق و ترویج آن

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۴۸	۷-۲- اجرای برنامه های اخلاق در سازمان
۱۵۰	۷-۳- اجرای قواعد اخلاق حرفه ای
۱۵۱	۷-۴- مشکلات و موانع اخلاق حرفه ای
۱۵۱	۷-۴-۱- نگاه صرف به پند و توصیه بجای کارایی
۱۵۲	۷-۴-۲- عدم نگرش راهبردی به اخلاق حرفه ای
۱۵۲	۷-۴-۳- عدم تحرک در انگیزه
۱۵۲	۷-۴-۴- فرافکنی
۱۵۳	۷-۴-۵- اخلاقی بود - مرد در مقابل اخلاقی بودن دیگران
۱۵۵	فهرست منابع و مآخذ

پیشگفتار

مطالعه روابط اقتصادی و اجتماعی بشر در هزاران سال قبل بازگو کننده این مطلب است که بشر آن زمان نیاز به قواعد، مقررات و قوانین امروزی را نداشته است. از آنجاییکه نیازهای بشر و تقاضا محدود بوده بنابراین می توانستند مایحتاج خود را، هرچند به سختی، تامین نمایند و داشتن ضوابط و رفتار قاعده مند به شکل امروزی بی معنی بود. به تدریج با افزایش جمعیت و رشد تقاضا، نیازها و خواسته های بشر رفته رفته افزایش یافت. جوامع نیاز به داشتن قواعد، مقررات و قانون مدون را در خود احساس کردند. لذا موضوع ارائه کردن جوامع و سازماندهی نهادها براساس اصول، قواعد و معیارهای صحیح، همواره از دغدغه های فکری نخبگان، کارگزاران و سیاست گذاران جامعه بوده است.

نقش اخلاق در سیاست و هدایت کردن جوامع نیز یکی از همین موضوعات مورد علاقه اندیشمندان و فلاسفه سیاسی بوده است که معتقدند مردم را باید با وظایف اخلاقی خود آشنا سازند. همچنین به صراحت اسلام کرده اند که هر حکومتی را با معیار اخلاقی محک می زند.

بر کسی پوشیده نیست که اسلام بعنوان یک دین کامل و در کتاب آسمانی قران کریم، مجموعه ای از عقاید، تعالیم و دستورات هدایت بخش بر پیامبر (ص)، از جانب خداوند وحی شده است تا نظام اخلاقی و راه و رسم درست زیستن را به نحو شایسته به بشر نشان دهد. در قران کریم اهمیت اخلاق و مبانی ارزشی حاکم بر رفتار انسان ها بر اساس باید ها و نباید ترسیم شده است و اخلاق را پایه ای ناگسستنی از دین به شمار آورده است. از دیدگاه امام علی علیه السلام اخلاق و سیاست ارتباط تنگاتنگی داشته و اخلاق را به عنوان یک عنصر نظارتی درونی برای مهار و کنترل قدرت تلقی نموده و هرگز بین آن دو مقوله تفکیک قائل نمی شود.

در دنیای نوین و صنعتی امروز وبا گسترش بازارها که با پیچیدگی های فراوانی همراه است ، پرداختن به اخلاق و ارزش های اخلاقی یکی از ضروریات بشمار می آید. رفتارهای اخلاقی سازمان ها و کارکنان همواره مورد قضاوت قرار می گیرد و تصویری را در اذهان عموم شکل می دهد . یکی از موضوعاتی که توسط حاکمان و مدیران کارآمد در سطوح جامعه و سازمان ها دنبال می شود، ایجاد بسترهای مناسب برای نیروی انسانی شاغل در فضای کسب و کار است تا با احساس مسئولیت و تعهد کامل وبا بنده به اصول اخلاقی به فعالیت روزانه خود پردازند.

ساختار این مجموعه از موضوعات مختلف در حوزه اخلاق و احکام کسب و کار تشکیل شده است ، که شامل هفت فصل می باشد. فصول این کتاب به ترتیب از، مفاهیم و کلیات، اخلاق در حرفه و عمل، مبانی بینشی و فقهی کسب و کار، مبانی ارزشی کسب و کار، احکام کسب و کار، اسرار، کلان نگر و تاثیر آن بر رشد اقتصادی و همچنین ترویج و اجرای برنامه های اخلاق تشکیل شده است.

این کتاب براساس سرفصل های پیش بینی شده ، درس اخلاق و احکام کسب و کار برای دانشجویان رشته های مدیریت و بازرگانی تهیه شده است. بدیهی است که این مجموعه خالی از اشکال نباشد ، لذا از صاحب نظران و خوانندگان گرامی درخواست می شود با ارایه نظرات ارزشمند خود مولفان را در بهت شان کارهای آتی یاری نمایند. در خاتمه مایلیم از خانم مهرنوش میر محمد کارشناس پژوهشگاه آمار برای راهنمایی در تدوین و مراحل چاپ کتاب تشکر نماییم.

نویسندگان: دکتر عبدالله نعیمی

حجت السلام والمسلمین فراهانی فرد

دکتر محمد صادق علی پور